

Alexandru Florin MĂGUREANU

**PRINCIPIILE
RAMURILOR DE DREPT**

Universul Juridic
București
-2011-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2011, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICĂTE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MĂGUREANU, ALEXANDRU FLORIN

Principiile ramurilor de drept / Alexandru Florin

Măgureanu. – București : Universul Juridic, 2011

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-647-2

340.116(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0731.121.218**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

CAPITOLUL I

PRINCIPIILE GENERALE ALE DREPTULUI CONSTITUȚIONAL

Dreptul constituțional a fost definit, în literatura de specialitate, ca „acea ramură a dreptului unitar formată din normele juridice care reglementează relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării stăruale a puterii”¹. Din definiția dată apar clare anumite trăsături specifice ale acestei ramuri de drept. Normele de drept constituțional trasează limite clare atât pentru instaurarea puterii, cât și pentru modurile în care aceasta poate fi exercitată, dar și cu privire la organismele ce au căpătat de la cetățeni dreptul de a exercita această putere. În același timp, exercitarea puterii de către entitățile stăruale, abilitate în acest sens, este limitată datorită recunoașterii de drepturi și libertăți fundamentale pentru toți cetățenii, în mod egal. Instaurarea, menținerea și exercitarea stăruale a puterii sunt, în fapt, trăsături esențiale pentru orice sistem juridic privit în întregul său, nu numai pentru ramura dreptului constituțional.

Principiile constituționale au multe puncte în comun cu principiile generale ale dreptului. În primul rând, principiile constituționale au un grad foarte mare de generalitate. În al doilea rând, principiile constituționale coordonează orice sistem juridic, similar cu principiile generale ale dreptului, datorită forței supreme a constituției. De aici rezultă că principiile altor ramuri de drept nu pot fi contrare (pot însă avea un specific aparte) principiilor constituționale. Asemănările dintre principiile generale ale dreptului și principiile constituționale merg chiar mai departe. Astfel, în opinia noastră, principiul constituțional al apărării

---

¹ I. Muraru, S. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 23.

drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor nu prezintă deosebiri esențiale, în această ramură de drept, față de principiul general al recunoașterii și garantării drepturilor fundamentale. Prevederile constituționale în acest domeniu au un grad ridicat de generalitate, neincluzând anumite particularități pe care principiul le îmbracă în alte ramuri de drept. Din acest motiv, nu vom analiza în această secțiune principiul menționat, la care ne-am referit deja, în secțiunea destinată analizării principiilor generale. Pe de altă parte, există și principii specifice dreptului constituțional, așa cum este principiul separației puterilor sau principii ce capătă, în această ramură de drept, anumite trăsături specifice, așa cum se întâmplă în cazul principiului legalității.

Gradul mare de generalitate al dispozițiilor constituționale, precum și diversitatea ce există între culturi juridice diferite fac ca atât numărul cât și conținutul principiilor constituționale să fie diferite de la un sistem juridic la altul. În timp ce principiile generale, reduse la esența lor, pot fi întâlnite în orice sistem de drept (reamintim că în această lucrare analizăm principiile dreptului specifice sistemelor juridice democratice), principiile constituționale, cu unele excepții (principiul legalității, principiul garantării drepturilor și libertăților fundamentale) diferă, într-o oarecare măsură, de la o Constituție, la alta¹.

În doctrina românească de specialitate² a fost identificat un număr relativ mare de principii constituționale: principiul puterii suverane a poporului; principiile exercitării puterii (principiul democrației reprezentative și principiul democrației semidirecte); principiul separației puterilor; principiul pluralismului; principiul legalității; principiul supremației Constituției; principiul egalității în drepturi și îndatoriri a tuturor cetățenilor, fără nicio discriminare; principiul apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor; principiul autonomiei locale și al deconcentrării și descentralizării serviciilor publice; principii ale activității judecătorești³.

---

¹ Spre exemplu, Constituția S.U.A. recunoaște drept principii constituționale: republicanismul, legalitatea, separația puterilor, sistemul de controale și echilibrări (*checks and balances*), supremația națională.

² C. Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, Editura All Beck, București, 2008, p. 624-629.

³ *Ibidem*, p. 625.

1.1. PRINCIPIUL DEMOCRAȚIEI ȘI SUVERANITĂȚII POPORULUI

Conceptul de suveranitate are mai multe înțelesuri. Astfel, ideea de suveranitate națională are la bază națiunea privită în întregul său, statul ca persoană juridică, distinct de cetățenii ce îl compun și care are o voință proprie, o posibilitate de acțiune proprie, independent de voința altor state¹. Suveranitatea, astfel înțeleasă, constă în faptul că statul poate să decidă cu privire la populația și teritoriul său, precum și la soluționarea propriilor probleme interne și internaționale, fără amestecul altei puteri². Pe de altă parte, ideea de suveranitate a poporului, are la bază dreptul poporului de a decide cu privire la propria soartă, de a stabili forma de organizare a statului, precum și prerogativele organelor statale. Cu toate că suveranitatea aparține poporului, o mare parte din deciziile statale sunt luate de către reprezentanți aleși ai unei națiuni, iar nu direct de către populație. Deciziile care sunt luate direct de către cetățeni capătă formă de exprimare prin votul universal, direct și secret, exprimat liber, care rămâne o condiție esențială pentru menținerea oricărei democrații. Constituția își găsește legitimarea în suveranitatea cetățenilor, însă această suveranitate este limitată. Procedurile de modificare a unei Constituții nu sunt numai greoaie, ci și limitate, în sensul că există anumite îngrădiri în libertatea de a edicta noi dispoziții constituționale. Aceste limite ale revizuirii Constituției au fost denumite „zone pietrificate”³. Aceste limite pot fi exprese (menționate în chiar textul constituțional) sau tacite (în opinia noastră sunt astfel de limite, în statul democratic, totalitatea drepturilor și libertăților fundamentale ce au fost recunoscute cetățenilor). Suveranitatea care aparține poporului poate fi exercitată indirect (prin anumite organe reprezentative) sau direct (prin referendum, ca modalitate prin care cetățenii își exprimă în

---

¹ Art. 1 alin. (1) din Constituția României prevede că: „România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil”.

² M. N. Georgescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Pământul, București, 2004, p. 108 și 109.

³ M. Bădescu, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. 1, Editura Universul Juridic, București, 2005, p. 30.

mod direct punctul de vedere cu privire la probleme de interes național sau local¹).

Ideea modernă de democrație presupune ca, în orice stat ce pretinde a avea o astfel de formă de guvernământ, să existe nu numai suveranitatea cetățenilor, ci și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, în mod egal, pentru fiecare cetățean, să existe un pluralism ideologic și instituțional, precum și să se aplice principiul majorității în luarea deciziilor relevante pentru stat și cetățenii săi. În democrație, scria Montesquieu, poporul este în anumite privințe monarhul, iar în alte privințe, supusul. El nu este monarh decât datorită sufragiilor sale, care sunt expresia voinței sale. Voința suveranului este însuși suveranul². Un stat poate fi considerat ca fiind democratic doar dacă guvernarea se realizează în mod egal, pentru toți cetățenii, indiferent de rasă, sex, statut social ș.a., fără diferențieri nejustificate și dacă există o formă de vot la care pot participa toți cei care nu sunt minori (și nici persoanele puse sub interdicție, debili sau alienații mintal, persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale³). Statul de drept democratic se bazează în mare măsură pe principiul legitimității, respectiv pe consimțământul exprimat al cetățenilor. În doctrina de specialitate⁴ s-a arătat că modelul democratic de stat de drept presupune: un cerc interior, reprezentat de aparatul de stat, de statul privit ca instituție; un cerc exterior ce este format din cetățeni, subiecte de drept ce sunt egale între ele și un cerc intermediar, format din societatea civilă, care reprezintă „sfera de comunicare voluntară și spontană, organizarea și activitatea cetățenilor, independent de aparatul de stat, precum și acea sferă în care se formează voința și opinia publică”⁵. În statul demo-

---

¹ Potrivit art. 2 alin. (1) din Constituția României, „Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum”; alin. (2) prevede că: „Niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu”.

² Montesquieu, *Despre spiritul legilor*, vol. 1, Editura Științifică, București, 1964, p. 19.

³ Constituția României, art. 36.

⁴ S. Popescu, *Teoria generală a dreptului*, Editura Lumina Lex, București, 2000, p. 343 și 344.

⁵ *Ibidem*.

cratic, suveranitatea emană de la popor și aparține în exclusivitate acestuia. Pentru un mai bun exercițiu al acestei puteri, cetățenii delegă anumite instituții, anumite organe de stat¹.

I.2. PRINCIPIUL LEGALITĂȚII CONSTITUȚIONALE

Recunoscând, așa cum este și firesc, dreptului constituțional caracteristica de ramură distinctă a dreptului unitar, trebuie să recunoaștem și legăturile evidente pe care trebuie să le aibă normele juridice constituționale cu ideea generală a legalității. Cu toate că este recunoscută forța juridică supremă a Constituției, „legea fundamentală” nu se confundă cu principiul general al legalității. Constituția ocupă un loc central, în cadrul oricărui sistem juridic modern, poziție ce asigură stabilitatea și, în același timp, ierarhizarea principalelor valori ce sunt protejate și promovate prin acel sistem juridic. Constituția apare inevitabil într-o formă normativă. În consecință, existența Constituției și aplicarea prevederilor sale nu ar fi posibile fără respectarea principiului legalității. Altfel spus, Constituția trebuie să se conformeze principiului legalității. În același timp însă, principiul legalității este recunoscut la nivel constituțional și astfel capătă formă, capătă expresie².

Normele juridice constituționale întrunesc trăsăturile normei juridice în general. În același timp însă, dreptul constituțional are anumite caracteristici specifice. Astfel, normele acestei ramuri de drept au un grad mare de generalitate și de diversitate, reglementând domenii ale administrativului, ale politicului, precum și elemente de drept procesual. În doctrină³ s-a arătat că: „normele constituționale, pe lângă unele prevederi care reglementează nemijlocit relații sociale, au

---

¹ Organul de stat a fost definit ca fiind acea parte componentă a aparatului de stat, alcătuit dintr-un grup social. Oamenii din cadrul acestui grup au o calitate specifică – parlamentari, funcționari de stat sau magistrați, fiind învestiți cu anumite competențe și puteri și ale căror acte, atunci când este necesar, pot fi realizate și prin constrângere juridică. M. Luburici, *Teoria generală a dreptului*, Editura Oscar Print, București, 1994, p. 161.

² Art. 1 pct. 5 din Constituția României prevede că: „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”.

³ I. Muraru, S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 37.

și prevederi care conțin formularea unor principii, consfințesc bazele puterii, definesc unele instituții”. De asemenea, sancțiunile pentru nerespectarea normelor constituționale sunt unele specifice (declararea ca neconstituțional a unui act normativ, revocarea unui organ statal etc.).

O altă caracteristică definitorie a normelor juridice constituționale, precum și a Constituției, privite în întregul lor, este supremația juridică, față de orice alte izvoare de drept. Supremația Constituției este o dimensiune a supremației puterii de stat, ca o componentă a suveranității¹. S-a afirmat² că supremația Constituției nu este o categorie strict juridică, ci una politico-juridică. Principiul supremației legii s-a impus ca un principiu fundamental, cu o dinamică proprie, determinată de transformările și cerințele sociale din care a rezultat³. Supremația juridică a Constituției exprimă cerința ca orice normă la nivel de lege sau de act de aplicare a legii să fie, după caz, conformă sau compatibil cu prevederile Constituției. Cerința rezultă din caracterul central al Constituției în cadrul piramidal al sistemului juridic, ca imperativ formal, din caracterul rigid al Constituției determinat de imposibilitatea modificării sale altfel decât printr-o lege de revizuire, adoptată cu respectarea procedurii constituționale, ca imperativ material, și din sancțiunea neconstituționalității legii și a caracterului nelegal al actelor de aplicare a legii – imperativ instituțional⁴. Supremația Constituției presupune, în primul rând, conformarea tuturor celorlalte norme juridice cu dispozițiile legii fundamentale. Credem că, dincolo de fundamentarea științifică a supremației constituționale, aceasta este și o necesitate practică, întrucât orice sistem, inclusiv un sistem juridic, trebuie, în mod obligatoriu, să se raporteze la un număr minim de principii cu un grad ridicat de generalitate, așa cum sunt principiile constituționale. Numai în acest mod pot fi asigurate unitatea, coordonarea optimă și rezistența în timp a acelu sistem. Supremația Constituției se legitimează prin puterea

---

¹ M. N. Georgescu, *op. cit.*, p. 55.

² I. Muraru, S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 80.

³ I. Muraru, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. II, Editura Actami, București, 1995, p. 171; M. Constantinescu, *Supremația legii, principiu fundamental de drept*, în *Revista de Drept public*, nr. 1-2/1996, p. 37.

⁴ M. Constantinescu, *op. cit.*, p. 38.

suverană a cetățenilor, prezumându-se că legea fundamentală reprezintă voința mării majorități a lor. Funcțiile pe care trebuie să le îndeplinească o Constituție, funcții ce sunt în strânsă legătură cu exercitarea puterii de către organele statale, explică supremația constituțională.

Legiferarea este un proces complex, ce nu cuprinde doar edictarea de norme juridice. Sunt etape ale procesului legislativ: inițiativa legislativă, dezbateră în comisii parlamentare, dezbateră în plenul camerelor, votul, controlul constituționalității legii, promulgarea legii, intrarea în vigoare a acesteia. Procesul legislativ presupune și controlul modului în care legile sunt puse în practică și respectate. Afirmarea supremației Constituției implică existența unor mecanisme de control al conformității legilor cu aceasta¹. Există un control anterior promulgării legilor, cât și un control posterior. Neconstituționalitatea legii poate fi reclamată prin procedeul excepției de neconstituționalitate, ce poate fi ridicată în fața instanței de judecată. Controlul constituționalității unei legi nu se realizează însă exclusiv pe această cale, ci și prin controlul politic și prin reacția pe care o are opinia publică față de o normă juridică.

Ca orice act juridic normativ, Constituția este un rezultat al unor condiționări istorice, economice și social-politice², astfel încât nici constituțiile nu sunt imuabile, cu toate că sunt în vigoare perioade relativ lungi de timp. Oricât de bine ar fi redactat textul unei Constituții, oricât de mult ar încerca puterea constituantă să prevadă noile schimbări ale vieții sociale, politice, economice, culturale ș.a.m.d., la un moment dat va fi necesară modificarea Constituției, fie datorită necesității adaptării la noile situații, fie pentru a perfecționa anumite reglementări sau pentru a ameliora textul acesteia, fie, în sfârșit, ca urmare a obligațiilor ce rezultă din aderarea la anumite tratate sau pacte internaționale. Modificarea unei Constituții este însă un moment de o maximă importanță în existența oricărui stat. Certitudinea juridică pe care o oferă o Constituție este atât de mare, încât o modificare trebuie să aibă loc din motive bine justificate, iar această modificare nu trebuie în niciun caz să aibă loc în favoarea unei

---

¹ M. Bădescu, *op. cit.*, p. 63.

² *Ibidem*, p. 28.

persoane sau a unui grup de persoane, acțiune ce ar putea compromite întregul sistem democratic din acel stat. Importanța pe care o are modificarea Constituției determină necesitatea de a îngreuna un astfel de procedeu¹.

I.3. PRINCIPIUL SEPARAȚIEI PUTERILOR ÎN STAT

Teoria separației puterilor în stat rămâne și astăzi principala cale de evitare a concentrării puterii statale în mâinile unei singure persoane sau a unui singur organism, principala cale de a evita arbitrarul, abuzul de putere. De-a lungul timpului semnificația principiului separației puterilor a suferit unele modificări. Dacă inițial, împărțirea între puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească apărea ca fiind una absolută, astăzi ea nu poate fi aplicată ca un „principiu mecanic”², întrucât ar putea conduce la consecințe absurde. Astfel, dintr-un principiu relativ rigid, separația puterilor în stat a devenit un important mecanism de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, un principiu ce recunoaște totuși unele implicări reciproce ce au loc între puterile statale. Relațiile, ce se stabilesc între trei entități egale și atât de complexe ale puterii, nu pot în niciun caz să fie simple. Dacă ideile umaniste au influențat semnificativ ideea separației puterilor în stat, este valabilă și reciprocă. A existat și o influență inversă, respectiv o influență a ideilor juridice asupra altor idei, altor valori ale umanității. În literatura de specialitate s-a arătat³ că: „puterea politică este forța de comandă a unei societăți, generată de relațiile sociale de putere, totuși

---

¹ Modificarea Constituției trebuie adoptată de către Parlament cu majoritatea calificată de două treimi din numărul total al deputaților, spre deosebire de alte acte normative, ce pot fi modificate sau abrogate cu jumătate plus unu din numărul total al deputaților. Potrivit art. 150 alin. (1) din Constituția României, „Revizuirea Constituției poate fi inițiată de Președintele României la propunerea Guvernului, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor, precum și de cel puțin 500000 de cetățeni cu drept de vot”. Art. 151 alin. (1) al Legii fundamentale prevede că: „Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire”.

² T. Joița, *Teoria generală a dreptului*, Editura Omnia Uni, Brașov, 2000, p. 5.

³ Ion Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, Editura Universul Juridic, 2007., p. 208.